
Tõlge

Vastus avalike teenuste reguleerimise komisjoni taotlusele saada meie seisukoht järgneva kohta:

„Avalik konsultatsioon turuosalistega piiriüleste riskimaanduse meetmete vajaduse kohta pakkumispäiirkondade piiridel Baltikumi koordineeritud võimsusarvutuse alal”

Latvenergo kontserni ettevõtted töötavad kõigi kolme Balti riigi elektriturudel. Elektrienergia müüakse ja ostetakse peamiselt Nord Pooli järgmise päeva turul. Elektrituru kõikuvad hinnad loovad vajaduse kindlustada elektrienergia ostuhind Eestis, Lätis ja Leedus.

1. küsimus

Praegu ei ole Latvenergo kontsernile Eesti ja Läti elektriturul kättesaadavad riskimaanduse võimalused piisavad. Latvenergo vajab riski maandamiseks instrumente, mis võimaldavad elektrienergia ostuhinda fikseerida, et stabiliseerida ettevõtte finantsvoogu. Samas pole praeguses turuolukorras saada olevate toodete valik piisav.

Läti ja Eesti tarbija soovib osta elektrienergia varem kindlaks määratud ajavahemikul konkreetse hinna eest. Suurem osa tarbijatega sõlmitud lepingutest näeb ette elektrienergia tarnet fikseeritud hinnaga 12–24 kuu vältel. Samas on Nord Pooli börsil elektri hind kõikuv. Alates Nord Pooli pakkumispäiirkonna avamisest Eestis 2011. aastal ja Lätis 2013. aastal on keskmine hind eelmise aasta suhtes muutunud 6–19% piires. Pole oodata, et suurem integratsioon Põhjamaade ja/või Euroopa turule stabiliseeriks hinnataset, sest viimase 15 aasta andmetel võib hind eelmise aastaga võrreldes muutuda kuni 53% (Nord Pooli hinnad Soome pakkumispäiirkonnas ajavahemikul 2001–2016).

Hinna fikseerimiseks Eestis ja Lätis on teoreetiliselt võimalik kasutada Nasdaq Commodities turul kaubeldud elektrienergia finantslepinguid. Nasdaq Commodities noteerib Põhjamaade süsteemihinna finantslepinguid ning Nord Pooli pakkumispäiirkonna hinna ja süsteemihinna erinevuse lepinguid (edaspidi: EPAD). Nasdaq Commodities noteerib Eesti pakkumispäiirkonna EPADi (SYTAL) ja Läti pakkumispäiirkonna EPADi (SYRIG). Ent nende lepingute likviidsus on väga väike nii absoluuthinnangu järgi kui ka võrreldes elektrienergia tarbimisega vastavates pakkumispäiirkondades. Vähesel likviidsuse tagajärgi võib näha börsile pandud ostu- ja müügipakkumuste hinnaerinevustes (SYRIG finantslepingutel tavaliselt 4,5–6 €/MWh piires). Finantsturul

pakutavad tooted vastavad oma olemuselt ja struktuurilt riskimaanduse vajadustele, kahjuks muudab liiga väike likviidsus need praktiliselt mittekasutatavateks.

Võttes arvesse Eesti ja Läti elektrituru olukorda, kasutatakse elektrihinna riski maandamiseks muude – likviidsemate – pakkumispirkondade hinnalepinguid. Kuid sellisel juhul allub ettevõtte piiriülese hinnavahe riski mõjule.

Lisame Soome ja Eesti pakkumispirkondade ning Läti ja Leedu pakkumispirkondade hinnavahe kohta kogutud andmed mõlemas suunas, samuti Eesti ja Läti pakkumispirkondade puhul Läti–Eesti suunas.

Pakkumispirkonna piiril hinnavahe tekkimise sagedus ja suurus:

	Tundide arv, mil hinnavahe on tekkinud				
	FI-EE	EE-FI	LV-EE	LV-LT	LT-LV
2013	939	208	0	0	0
2014	809	3	0	30	0
2015	1036	18	0	74	0
2016	761	90	62	306	2
2017	0	13	8	125	0
Kokku	3545	332	70	535	2

	Tundide osakaal, mil hinnavahe on tekkinud, %				
	FI-EE	EE-FI	LV-EE	LV-LT	LT-LV
2013	21%	5%	0%	0%	0%
2014	9%	0%	0%	0%	0%
2015	12%	0%	0%	1%	0%
2016	9%	1%	1%	3%	0%
2017	0%	1%	1%	13%	0%
Kokku	11%	1%	0%	2%	0%

	Keskised hinnavad voo suundade kaupa				
	FI-EE	EE-FI	LV-EE	LV-LT	LT-LV
2013	1,84	0,30	0,00	0,00	0,00
2014	1,59	0,00	0,00	0,01	0,00
2015	1,44	0,01	0,00	0,07	0,00
2016	0,67	0,05	0,03	0,45	0,00
2017	0,00	0,03	0,03	1,32	0,00
Keskmiselt	1,28	0,06	0,01	0,19	0,00

Hinnavahede kõikumus ja maksimumväärtused:

	Hinnavahede kõikumus				
	FI-EE	EE-FI	LV-EE	LV-LT	LT-LV
2013	14%	5%	0%	0%	0%
2014	22%	0%	0%	0%	0%
2015	16%	1%	0%	3%	0%
2016	9%	3%	2%	11%	0%
2017	0%	1%	1%	14%	0%
Keskmiselt	17%	3%	1%	5%	0%

	Maksimaalsed hinnavad				
	FI-EE	EE-FI	LV-EE	LV-LT	LT-LV
2013	66,52	36,71	0,00	0,00	0,00
2014	172,78	0,38	0,00	7,34	0,00
2015	47,20	19,66	0,00	60,40	0,00
2016	67,47	63,47	43,90	106,15	8,90
2017	0,00	13,39	6,46	63,42	0,00
Kokku	172,78	63,47	43,90	106,15	8,90

Andmed, mis kajastavad ajavahemikku alates 2013. aasta juulist (alates Lätis Nord Pooli pakkumispiirkonna loomisest) kuni 10. veebruarini 2017, tõendavad ilmekalt, et teatud olukordades tekib Baltikumi koordineeritud võimsusarvutuse ala kõigi pakkumispiirkondade piiridel hinnavahe. Ainus erand on seni olnud Läti ja Leedu pakkumispiirkondade piir, kus Läti suunas on hinnavahe esinenud vaid kahe tunni vältel. Uute võrguühenduste turule laskmine 2016. aastal ei ole hinnavahesid likvideerinud, on muutnud vaid nende geograafilist asetust, demonstreerides nii edasist vajadust pikaajalise ülekandeõiguse kaubandusmeetmete järele regioonis.

Võttes arvesse eelmainitud, oleme seisukohal, et tagamaks turuosaliste vajadust piiriülese riskimaanduse võimaluste järele Eesti ja Läti pakkumispiirkondade piiridel, vajab elektrienergia turg pikaajalisi ülekandeõiguste meetmeid Eesti ja Soome pakkumispiirkonna piiril Eesti suunas (FI-EE), Läti ja Eesti pakkumispiirkonna piiril Eesti suunas (LV-EE) ning Läti ja Leedu pakkumispiirkonna piiril Leedu suunas (LV-LT).

2. küsimus

Ajavahemikul 2014. aastast 2016. aastani on AS Latvenergo kasutanud järgmisi riskimaanduse tooteid:

1. Põhjamaade süsteemihinna (instrumentide kood Nasdaq OMX ENO) ning Soome ja Põhjamaade süsteemihinna erinevuse (EPADi kood SYHEL) kuu-, kvartali- ja aastalepingud jooksva aasta ja kolme järgneva aasta kohta;
2. pikaajaline ülekandeõigus Eesti ja Läti piiril Eesti–Läti suunas (PTR-Limited) järgmiseks kalendriaastaks, kvartaliks, kuuks;

3. Põhjamaade süsteemihinna (instrumentide kood Nasdaq OMX ENO) ning Läti ja Põhjamaade süsteemihinna erinevuse (EPADi kood SYRIG) lepingud (järgmise kalendriaasta ja järgmise kvartali leping).

Järgmise kahe aasta, s.o 2017. ja 2018. aasta jooksul on ASil Latvenergo kavas kasutada kõiki ülalnimetatud lepinguid, samuti pikaajalise ülekandeõiguse lisameetmeid nende rakendamise korral, vaadates läbi kõik võimalused laiendada kasutatavate riskimaandusmeetmete valikut turuolukorrast ja -pakkumusest lähtuvalt.

Atbildot uz Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas aicinājumu izteikt viedokli par:

“Publiskā konsultācija ar tirgus dalībniekiem par pārrobežu risku nodrošes iespēju nepieciešamību uz tirdzniecības zonu robežām Baltijas Jaudas Aprēķināšanas Reģionā (JAR)”

Latvenergo koncerna uzņēmumi strādā visu trīs Baltijas valstu elektroenerģijas tirgos. Elektroenerģijas realizācija un iegāde pamatā notiek Nord Pool nākamās dienas tirgū. Svārstīgās elektroenerģijas tirgus cenas rada nepieciešamību nodrošināt elektroenerģijas iepirkuma cenu Igaunijā, Latvijā un Lietuvā.

1.jautājums

Patlaban Latvenergo koncernam pieejamās riska nodrošes iespējas Igaunijas un Latvijas elektroenerģijas tirgos nav pietiekamas. Latvenergo nepieciešami nodrosēs instrumenti, kas dod iespēju fiksēt elektroenerģijas iegādes cenu, lai stabilizētu uzņēmuma finanšu plūsmu. Vienlaikus esošajā tirgus situācijā pieejamo produktu klāsts nav pietiekams.

Patērētājs Latvijā un Igaunijā vēlas iegādāties elektroenerģiju par noteiktu cenu iepriekš noteiktu laika periodu. Lielākā daļa no ar patērētājiem noslēgtajiem līgumiem paredz elektroenerģijas piegādi par fiksētu cenu 12-24 mēnešus. Vienlaikus elektroenerģijas cena Nord Pool biržā ir svārstīga. Kopš Nord Pool tirdzniecības apgabala atvēršanas Igaunijā 2011.gadā un Latvijā 2013.gadā gada vidējā cena attiecībā pret iepriekšējo gadu ir mainījusies 6% līdz 19% robežās. Nav sagaidāms, ka dziļāka integrācija Ziemeļvalstu un/vai Eiropas tirgū stabilizēs cenu līmeni, jo pēdējo 15 gadu dati rāda, ka cena, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, var mainīties līdz 53% robežās (Nord Pool cenas Somijas tirdzniecības apgabalā laika periodā no 2001. līdz 2016.gadam).

Cenas fiksēšanai Igaunijā un Latvijā teorētiski iespējams izmantot Nasdaq Commodities tirgotos elektroenerģijas finanšu kontraktus. Nasdaq Commodities kotē Ziemeļvalstu sistēmas cenas finanšu kontraktus un Nord Pool tirdzniecības apgabala cenas un sistēmas cenas starpības kontraktus (tālāk tekstā EPAD). Nasdaq Commodities kotē Igaunijas tirdzniecības apgabala EPAD (SYTAL) un Latvijas tirdzniecības apgabala EPAD (SYRIG). Taču šo kontraktu likviditāte ir ļoti zema gan absolūtā vērtējumā, gan salīdzinot ar elektroenerģijas patēriņu attiecīgajos tirdzniecības apgabalos. Zemās likviditātes sekas ir ievērojama biržā izlikto pirkšanas un pārdošanas piedāvājumu cenu starpība (SYRIG finanšu kontraktiem parasti 4.5-6 EUR/MWh robežās). Finanšu tirgus

pieāvātie produkti pēc būtības un struktūras ir atbilstoši riska nodrošes vajadzībām, diemžēl pārlietu zemā likviditāte padara tos praktiski neizmantojamus.

Ņemot vērā Igaunijas un Latvijas elektroenerģijas tirgus situāciju, elektroenerģijas cenas riska nodrosei tiek izmantoti citu – likvīdāku – tirdzniecības apgabalu cenu kontrakti. Taču šādā gadījumā uzņēmums tiek pakļauts pārrobežu cenas starpības riskam.

Pievienojam apkopotos datus par cenu starpību starp Somijas un Igaunijas tirdzniecības apgabaliem, Latvijas un Lietuvas tirdzniecības apgabaliem abos virzienos, kā arī Igaunijas un Latvijas tirdzniecības apgabaliem virzienā no Latvijas uz Igauniju.

Cenu starpības uz tirdzniecības zonu robežām iestāšanās biežums un apmērs:

	Stundu skaits, kad veidojas cenu starpības				
	FI-EE	EE-FI	LV-EE	LV-LT	LT-LV
2013	939	208	0	0	0
2014	809	3	0	30	0
2015	1036	18	0	74	0
2016	761	90	62	306	2
2017	0	13	8	125	0
Kopā	3545	332	70	535	2

	Stundu īpatsvars, kad veidojas cenu starpības, %				
	FI-EE	EE-FI	LV-EE	LV-LT	LT-LV
2013	21%	5%	0%	0%	0%
2014	9%	0%	0%	0%	0%
2015	12%	0%	0%	1%	0%
2016	9%	1%	1%	3%	0%
2017	0%	1%	1%	13%	0%
Kopā	11%	1%	0%	2%	0%

	Vidējās cenu starpības pa plūsmas virzieniem				
	FI-EE	EE-FI	LV-EE	LV-LT	LT-LV
2013	1.84	0.30	0.00	0.00	0.00
2014	1.59	0.00	0.00	0.01	0.00
2015	1.44	0.01	0.00	0.07	0.00
2016	0.67	0.05	0.03	0.45	0.00
2017	0.00	0.03	0.03	1.32	0.00
Vidēji	1.28	0.06	0.01	0.19	0.00

Cenu starpību svārstīgums un maksimālās vērtības:

	Cenu starpību svārstīgums				
	FI-EE	EE-FI	LV-EE	LV-LT	LT-LV
2013	14%	5%	0%	0%	0%
2014	22%	0%	0%	0%	0%
2015	16%	1%	0%	3%	0%
2016	9%	3%	2%	11%	0%
2017	0%	1%	1%	14%	0%
Vidēji	17%	3%	1%	5%	0%

	Maksimālās cenu starpības				
	FI-EE	EE-FI	LV-EE	LV-LT	LT-LV
2013	66.52	36.71	0.00	0.00	0.00
2014	172.78	0.38	0.00	7.34	0.00
2015	47.20	19.66	0.00	60.40	0.00
2016	67.47	63.47	43.90	106.15	8.90
2017	0.00	13.39	6.46	63.42	0.00
Kopā	172.78	63.47	43.90	106.15	8.90

Dati par laika periodu no 2013.gada jūlija – kopš Nord Pool izveidots Latvijas Tirdzniecības apgabals – līdz 2017.gada 10.februārim uzskatāmi pierāda, ka noteiktās situācijās uz visu tirdzniecības apgabalu robežām Baltijas jaudas aprēķināšanas reģionā veidojas cenu starpība. Vienīgais izņēmums līdz šim ir bijusi Latvijas un Lietuvas tirdzniecības apgabalu robeža, kur virzienā uz Latviju cenas starpība bijusi tikai divas stundas. Jaunu starpsavienojumu nodošana tirdzniecībā 2016.gada laikā nav likvidējusi pārrobežu cenu starpības, tikai ir mainījusi to ģeogrāfisko izvietojumu, tā demonstrējot turpmāku nepieciešamību pēc ilgtermiņa pārvades tiesību tirdzniecības instrumentiem reģionā.

Ņemot vērā iepriekš izklāstīto, uzskatām, ka lai nodrošinātu tirgus dalībnieku vajadzības pēc pārrobežu riska nodrošes iespējām uz Igaunijas un Latvijas tirdzniecības apgabalu robežām, elektroenerģijas tirgum nepieciešama ilgtermiņa pārvades tiesību instrumenti uz Igaunijas un Somijas tirdzniecības zonas robežas virzienā uz Igauniju (FI-EE), uz Latvijas un Igaunijas tirdzniecības zonas robežas virzienā uz Igauniju (LV-EE) un uz Latvijas un Lietuvas tirdzniecības zonas robežas virzienā uz Lietuvu (LV-LT).

2.jautājums

Laika periodā no 2014.gada līdz 2016.gadam AS Latvenergo ir izmantojis šādus riska nodrošes produktus:

1. Ziemeļvalstu sistēmas cenas (instrumentu kods Nasdaq OMX ENO) un Somijas un Ziemeļvalstu sistēmas cenas starpības (EPAD kods SYHEL) mēneša, ceturkšņa un gada kontraktus par kārtējo gadu un trim turpmākajiem gadiem

2. Ilgtermiņa pārvades tiesības uz Igaunijas un Latvijas robežas virzienā no Igaunijas uz Latviju (PTR-Limited) – nākamajam kalendārajam gadam, ceturksnim, mēnesim.
3. Ziemeļvalstu sistēmas cenas (instrumentu kods Nasdaq OMX ENO) un Latvijas un Ziemeļvalstu sistēmas cenas starpības (EPAD kods SYRIG) kontraktus (nākamā kalendāra gada un nākamā ceturkšņa kontrakts).

Nākamo divu gadu, t.i., 2017. un 2018.gada laikā, AS Latvenergo plāno izmantot visus augstākminētos kontraktus, kā arī papildus ilgtermiņa pārvades tiesību instrumentus to ieviešanas gadījumā, izskatot visas iespējas paplašināt izmantojamo riska nodrošes instrumentu klāstu atbilstoši tirgus situācijai un piedāvājumam.